

BILL CHENG

**ALS DE HOND
HET SPOOR
KRUIST**

Vertaald door
Joop van Helmond

Anthos | Amsterdam

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van
het Nederlands Letterenfonds

ISBN 978 90 414 2238 5

© 2013 Bill Cheng

© 2014 Nederlandse vertaling Ambo | Anthos uitgevers,
Amsterdam en Joop van Helmond

Oorspronkelijke titel *Southern Cross the Dog*

Oorspronkelijke uitgever HarperCollins Publishers

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © National Archives, plaats en fotograaf onbekend, 1927

Foto auteur Joe Orecchio

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Voor Olga

PROLOOG

Toen ik nog een baby was, hebben ze me het boze oog gegeven.

Het zat in mijn eten, mijn drinken, mijn melk. En als ik holde verzwaarde het mijn botten en als ik zong verstopte het mijn keel en tijdens de liefde vloeide het uit me, heet en giftig.

Ik zag het in mijn pa, de harde lijnen in zijn gezicht, de logge tred – zoals hij al die jaren zijn voeten niet oplichtte maar schuifelde, met zijn zolen over de vergruisde aarde. Het bezonk in mama, deed haar stem trillen en verstarde haar blik. Mijn broer Billy sloot het in zich op en het droeg hem mee diep de aarde in, loste hem op in de vier en de dauw en de lucht, voerde hem in motten en bijeneters hemelwaarts en, onvermijdelijk, weer omlaag, steeds dieper in de aarde terug.

Het schemert.

Daar gaat de zon.

Daar gaat de lucht, de wolk en het licht, opgenomen in de zwarte horizon. En ik weet dat het ongeluk me achtervolgt. Ik zie het spoor. Het stijgt op, in een boog. Het snijdt door me heen. Het trekt me aan en zit me als een hond achterna naar mijn bestemming.

En als de tijd komt dat ik afdaal, mijn ogen en mond dichtgenaaid met kattendarm, als ze mijn ballen en hersens en hart nemen en het diepe zwart me geheel opslokt, wil ik oog in oog staan met de ploert,

want ik weet dat mijn naam – Robert Lee Chatham – is opgetekend in
zijn Boek.

**EEN
DE VLOED**
(1927)

De regen bleef als een stofstorm dreigen en het was de oudste jongen G.D. die zei dat het niet niks was, onderweg door de bossen achter Old Man Crookhand's. De wind joeg erdoorheen, liet de takken ratelen en blies het gruis in hun gezicht. Ze staken hun handen op en sjokten voort, G.D. voor de anderen uit met zijn zweep in de struiken hakkend. *Wap, wap.* Vooruit, stelletje baby's, zei hij en zweepte weer zodat de kruipers en bladeren voor zijn slagen weken.

Ze volgden op de voet, de jongens buffelend, hun grapjes fluisterend om de meisjes te laten lachen en huiveren. Achter elkaar drongen ze door de ondergroei, streken langs de pijlwortels en braken stukjes kinabast van de stammen die ze uitkauwden en dan uitspuugden.

Het pad begon op te lopen en G.D. beende met grote passen de heuvel op. Op de top bleef hij op de anderen staan wachten. Hij kon Crookhand Grove zien, een schoon gekapt dal dat onder het pad omlaag liep. In het midden stond de Skeletboom. Hij was al jaren dood en de bladeren rotten in een tapijt rond de stam weg.

Een voor een dromden de anderen om hem heen. Ze tuurden omlaag naar het bos en zwegen. Er gingen verhalen over dode indianen wier geesten in de holttes huisden. De wind voer erdoor en de naakte takken rammelden. Het groepje keek naar elkaar en daarna op naar G.D.

Hij spuugde een klodder omlaag het bos in.

Doorlopen, zei hij.

Het muilezelpad kwam uit op een open plek waar de houthakkers al doorheen waren gegaan. G.D. koos de hoogste stronk en klom erop. Hij spreidde zijn armen en zwaaide met de zweep als een zwaard voor hij hem tegen zijn wang legde – met een twijgje tussen zijn tanden geklemd. Het was tijd. Zijn ogen vernauwden tot luie knoopsgaten, bekeken de anderen. Ze kregen de kriebels onder zijn blik, schoven van de ene naar de andere kant, hielden hun handen op, wreven regen in hun vingers.

G.D. nam hen op. Hun haveloze kleren, de gele op hun huid gekoekte modder. Een meisje ontwarde een pluk haar. Haar kleine vingers gleden door de klitten. Een jongen boorde zijn tenen in de grond, probeerde G.D.'s blik te ontwijken. Een andere stond met zijn armen over elkaar voor zijn borst, verplaatste zijn gewicht van de ene naar de andere knie. Hij kreeg haar in de gaten. Ze was lang en lenig vergeleken met de andere meisjes. Haar haar was naar achter geborsteld en ze liet haar schouders hangen om haar lengte te verhullen.

G.D. wees met zijn zweep.

Dora, zei hij.

Het meisje fronste.

Ik niet!

Hij verplaatste zijn zweep naar zijn gemene glimlach.

Ja.

Da's niet eerlijk! Ik heb het de vorige keer gedaan, G.D.!

Jij, Dora. Nog een keer.

Het gaat regenen, zei ze. Ik wil niet drijfmat worden.

G.D. schokschouderde en grijnsde naar de anderen.

Dan zou ik maar gauw beginnen.

G.D. liet de zweep langs zijn been zakken. *Flap*. Ze gingen in een kring om haar heen staan. Hij mepte weer. *Flap. Flap*. Het meisje keek op, maar het was te laat. De kring had zich al vernauwd en ze begonnen te zingen.

Er zat een klein zigeunermeisje
huilend op een steen.

Huilend, huilend, helemaal alleen.

Sta op, meisjelief, en droog je traantjes af.

Het meisje zuchtte, zakte in elkaar. Ze ging op haar hurken zitten en luisterde naar het ritme. Haar achterste bokte omhoog, ze traptte als een muilezel en deinde heen en weer.

Kies er eentje uit de kring,
die met je dansen mag.

Haar onderbroek met ruches flitste onder haar jurk terwijl ze rond-draaide. De wereld zoefde in haar hoofd. Toen het lied uit was, ging ze rechtop staan en draaide zich om om te zien wie ze had gekozen. Als het een meisje was, zouden ze het over moeten doen, maar dan nog sneller terwijl G.D. genadeloos met zijn zweep uithaalde.

Langzaam gleed de wereld terug op zijn plaats. Ze rechtte haar rug en zag hem. Hij had bolle wangen en natte ogen en hij was wel een kop kleiner dan zij. De jongen keek haar tussen zijn lange wimpers door wezenloos aan. Ze had hem eerder gezien. Hij was altijd zo stil, lachte of vloekte nooit, zwevend achter de anderen als een rafelige vliegerstaart. Hij stond nu onrustig met zijn handen in zijn zakken niet goed te weten wat hij moest doen, tot G.D. hem naar voren porde.

Sta daar nou niet zo dom te kijken.

G.D. nam Dora en de jongen mee naar Crookhand Grove waar de aarde langs de wortels van de Skeletboom was gebarsten en gescheurd. Ze waren alleen, met zijn drieën, gevangen onder de stormwolken. De donder klonk als hout dat werd gekliefd en ze keken voorzichtig naar de plekjes lucht die door de takken zichtbaar waren.

G.D. pakte allebei hun handen en grijnsde.

Goh, Dora. Ik wist niet dat je zo'n goede smaak had, dame.

Dora sloeg hem op zijn arm en zijn ogen vonkten.

Ik tel tot honderd. Dan moeten jullie tevoorschijn komen.

We weten hoe het werkt, G.D.

G.D. knipoogde naar de jongen en liep terug naar de open plek met zijn armen over zijn hoofd gekruist. Ze hoorde dat hij begon te tellen.

Dora streek de zijkant van haar jurk glad. De jongen keek naar een spin die zijn draad tussen twee takken had gesponnen. Hij zat dik en vol bloed in zijn web, met zijn poten als vingers uitgestrekt.

Dora hoorde dat de kinderen weer begonnen te zingen. Ze waren aan een nieuwe rondedans begonnen.

Nou, vooruit dan, zei ze.

Vooruit dan wat?

Heb je nog nooit zigeunermeisje gespeeld?

De jongen plukte de spin uit zijn web. Hij draaide hem om en keek naar zijn fietsende poten. Hij hield hem voor Dora op en ze trok een vies gezicht. Toen zette hij hem tegen een stam en keek hoe hij tegen de bast op rende.

Jij bent Billy Chathams broer, hè?

De jongen haalde zijn schouders op.

Mijn oom heeft me verteld dat je broer woest was. Dat hij een blank meisje heeft opgevrijd en dat hij...

Dora hield zich in. De jongen ging tegen de stam zitten en begon aan de bast te pulken die hij er in snippers aftrok. Hij legde ze op een hoopje en telde ze in zijn handpalm.

Hoe heet jij? vroeg Dora.

Robert, zei hij. Hij dacht kennelijk even na en voegde eraan toe: Robert Lee Chatham.

Dora keek achterom waar ze vandaan waren gekomen.

Nou, laten we er dan niet te lang over doen. Kom hier, zei ze. Ga daar tegen de stam staan.

Hij klopte de schors van zijn handen af en schoof zijn mouwen omhoog tot aan zijn ellebogen. Ze zakten meteen weer omlaag tot over zijn knokkels. Zijn hemd was te groot. Het was voor hem te ruim bemeten.

Doe nu je ogen dicht zodat je niks kunt zien.

Alles was een ogenblik heel stil. Alleen de trage zweem van de magnolia's en het geluid van muskieten die de lucht huiverend kippenviel bezorgden. Hij dacht dat hij de andere kinderen in de verte kon horen lachen – hun klaterende stemmetjes in de wind. Toen voelde hij de zoen – een vochtige sponzige druk tegen zijn mond, iets kouds dat langs de onderkant van zijn tong gleed, warme lucht die tegen de glooiing van zijn bovenlip streek. Iets kleins en hards dat in zijn hand werd gedrukt. Toen hij zijn ogen opendeed was de lucht opengebarsten.

Robert rende. De grond zoog zich aan zijn voeten vast toen hij over de dunne modder gleed. De regen beukte omlaag, roffelde op de bomen en geselde de paden. Hij hoorde de kinderen uiteenstuiven – krijsend en giechelend. Hij liep harder, twijgen en bladeren zwiepten tegen hem aan, de warme tinteling gloeide in zijn wangen. Langs de boerderij beet de kiezelweg in zijn voeten. Hij veegde het slik van zijn gezicht en ging nog harder rennen, waarbij hij zich met zijn tenen afzette. Het korenveld kwebbelde, het water liep omlaag in een sloot langs de weg, graankevers knarsten onder zijn zolen.

Robert stak het weiland over. De wolken flitsten wit op en donderden een spoor boven de heuvels. Hij zag zijn huis in de verte, waar de regen het dak opklopte tot wit schuim. Op de veranda kwam hij op adem door de lucht diep in zijn stekende longen op te halen. De stortregen kwam door de dakplanken en hij spoelde de modder van zijn kuit en enkels voor hij naar binnen ging.

De lucht was zwaar en zoet van de geur van houtvuur. Hij hing zijn hemd aan een spijker en warmde zich bij de kachel met zijn handen boven de vlammen en voelde de kou uit zijn vingers trekken.

Zijn pa kwam vanuit de andere kamer binnen.

Waar ben je geweest, Robert?

Hij zette de jongen op een stoel en droogde hem af met een slip van zijn hemd.

Je weet dat mama niet wil dat je naar de bossen gaat.

Robert zei niets, liet pa met zijn grote handen ruw zijn haar en nek en borst roskammen. Zijn pa zuchtte. Hij pelde de natte kleren van Roberts lichaam en stuurde hem naar de mand voor een droog hemd. Robert controleerde het op kevers en sloeg het boven het vuur uit voor hij het aantrok.

Zijn pa tilde het deksel van de ketel; de stoom steeg op in zijn gezicht. Hij tuurde erin en streek met zijn vingers over de grijze stoppels van zijn baard.

Het eten is zo klaar. Ga je mama halen.

Robert keek vanuit de deuropening naar haar. Ze zat in haar stoel met de quilt over haar schouders opgetrokken naar de regen buiten te staren. Buiten schuilde de muilezel onder het afdak, met klappe-rende oren en knipperende ogen. Robert liep naar binnen en pakte haar slappe hand. Ze keek naar hem, haar ogen volgden de contouren van zijn gezicht – daarna zijn ogen, neus, mond. Toen trok ze Robert tegen zich aan en begon met haar handen door zijn haar te harken, maakte geluiden die bijna op woorden leken. Hij voelde de druk van haar sterke vingers, haar lichaam was een vulkaan. Ze kustte hem boven op zijn hoofd, zijn wangen – haar duim wreef langs de rand van zijn oren.

Het is etenstijd, mama, zei hij.

Hij liet zijn kleine hand in de hare glijden en langzaam hielp hij haar overeind. Hij hoorde de adem in haar op en neer gaan, haar lichaam spande en ontspande zich.

Deze kant op, zei hij, en leidde haar naar de andere kamer.

Zijn pa had de kommen al klaargezet en schepte met een platte spatel maïsmeelpap op. Robert zette zijn moeder neer en ging op de

stoel naast haar zitten. En toen zijn pa begon te bidden, boog Robert zijn hoofd voorover in zijn handen en sloot zijn ogen. De regen kletterde boven zijn hoofd en hij stelde zich een veld vol vogels voor die hun zwarte vleugels uitsloegen. Zijn pa sloot af en Robert nam een lepel en liet de brij in zijn mond rondgaan.

Smaakt het, Robert?

De pap was flauw en rubberig, maar hij klaagde niet.

Het haalt het niet bij wat jij klaarmaakt, dat weet ik, Etta.

Zijn mama staarde in de damp. Haar mond stond strak in haar ronde gezicht, de randen om haar ogen plooiden zich.

Zijn pa schudde zijn hoofd en pakte zijn lepel.

Ik en de jongen, wij missen wat jij kookt. Waar of niet, Robert?

Robert zei niets. Hij keek op van zijn kom en sloeg zijn ogen toen weer neer.

Ik weet nog dat je riblappen maakte. Kon ze onderweg al op een kilometer afstand ruiken. En Skinny zei dan: Ellis, waarom glimlach je, en ik zei niks, liep gewoon naar hier terug met een brede grijns op mijn gezicht. Robert, jij bent te klein om het je te herinneren, maar je mama maakte riblappen zo lekker klaar dat zelfs die stomme muilezel probeerde binnen te komen. Stel je voor. Een muilezel die riblappen eet. Heb je ooit zoiets gehoord? Hij bleef daar voor het raam staan opspelen alsof zijn dag des oordeels was aangebroken, weet je dat nog, Etta?

Zijn pa strekte zijn hand over de tafel uit en raakte haar arm aan. Ze verroerde zich niet. Hij zuchtte en stak zijn lepel in het eten.

D'r staat nu geen muilezel voor het raam, toch?

Het vuur was in de nacht gedoofd, maar de geur van verkoold hout hing nog in de lucht. Robert deed zijn ogen open. Zijn mama sliep nog met haar armen om zijn kleine lichaam geslagen. Hij luisterde naar haar ademhaling, diep en schor, terwijl haar borsten in zijn rug

duwden. Onder het kussen vond hij de koude, gladde steen die Dora in zijn hand had gestopt. Hij rolde hem tussen zijn vingers en riep haar tegen het zwarte plafond op – haar ogen, haar lippen, de weë smaak van haar mond. Er was iets aan haar huid, klam en zwoel – hij voelde dat het zich door zijn handen verspreidde.

Hij voelde de drang om te pissen opkomen. Hij stapte uit bed. Hij hoorde de regen van het dak in de regenbakken druppen. Hij pakte de jas van zijn broer van de muur en sloeg die om zich heen. Buiten, aan de achterkant, knoopte hij zijn pyjama open en plaste een warme straal de duisternis in.

Toen hij weer naar binnen liep, was de stoel waarin zijn vader sliep leeg. Achter het raam aan de voorkant kroop licht omhoog dat over de vloer spatte. Het brandde in een kring door het beslagen glas. Hij keek ernaar, trok de wijde jas om zich heen, dacht aan de spookverhalen van zijn mama – hoe de Duivel door een sleutelgat naar binnen kan komen.

Ellis stond op zijn veranda te luisteren naar de regen op het afdak. Het water droop door het dakbeschot tussen de vloerplanken en zijn voeten. Een onrustig gevoel had hem uit zijn slaap gewekt en nu zag hij het op de weg: een zwakke bol lantaarnlicht die naar hem toe kwam. Hij tilde zijn geweer op en richtte. Druppels petsten en parelden op de lange loop. Hij hoorde het holle magazijn tingelen. Het licht stopte bij het hek, kwam toen langzaam het pad naar de veranda op.

Ho daar! riep hij. Eén stap dichterbij en ik betaal je met lood.

Rustig!

Wie is daar?

Ellis legde zijn wang tegen de korrel. De man schoof de kap van de lantaarn weg en liet een straal licht op zijn gezicht vallen. Het was Ellis' kompaan, Skinny. Door de regen plakte zijn haar tegen zijn voorhoofd. Ellis' greep verslaptte.

Verdomme, Skinny. Ben je gek geworden om op dit uur langs te komen?

Laat me schuilen.

Ellis zette zijn geweer tegen de muur en pakte Skinny's hand toen hij de veranda op kwam. Skinny rilde in zijn oliejas. Hij hing zijn lantaarn bij het raam en keek naar de lekken in het dak.

Ik kom net van de boerderij van Wilkin, zei hij. Heb met de zoon van Dave Eaton gesproken. Die zei dat hij dynamiteurs door Mayersville heeft zien komen.

Dynamiteurs, zei Ellis.

Hij krabde aan de stoppels in zijn hals en probeerde zijn vriend te peilen.

Ze gaan het dus echt doen.

Skinny knikte.

Ik en Eaton gaan rond om iedereen te vertellen wat we weten.

De twee mannen stonden naar de regen te luisteren. Het land liep onder en als er dynamiteurs waren wilde dat zeggen dat de dijk in Mayersville het niet lang meer zou houden. Ze zouden hem opblazen om de druk te verlichten, maar door de kracht zouden alle zijrivieren ten zuiden van Mayersville overstromen. Issaquena County en alle plaatsen in het laagland zouden worden bedolven onder een stortvloed van regen en kolkend rivierwater.

Hoe lang, denk je? vroeg Ellis.

Skinny zette zijn hoed af en kneep hem uit. Hij schudde zijn hoofd.

Niet lang, denk ik. Ik vertrek vanavond. Ik neem geen risico. Ga naar Winona – de familie van mijn zoon woont daar.

Ik ken geen hond in Winona.

Skinny zoog iets uit zijn tanden. Hij zette zijn hoed weer op en pakte zijn lantaarn van de haak.

Je kunt niet hier blijven, zei Skinny. Hij keek achterom naar de nacht. Ik zeg het je maar omdat ik je al zo lang ken en ik weet dat jullie zware tijden hebben gekend.

Ellis keek achterom naar het huis.

Skinny, zei hij.

Het is maar een huis, Ellis. Hout en spijkers. Een huis is geen mens. Je moet je gezin beschermen.

Ellis drukte zijn lippen op elkaar en knikte traag.

In de regen waren de mannen op de rivieroever in de weer. Ze hadden de hele nacht doorgewerkt, met zandzakken op hun schouders, hun borst en armen waren zwaar en verstijfd. Ze zakten tot hun middel weg in de modder, duwden hun lichaam naar voren en omhoog. Als de lantaarn uitging, bleven ze allemaal op hun plek staan luisteren naar elkaars ademhaling. Regen flitste wit in de duisternis. Ergens verderop was de rivier. Die gromde en kolkte, verslond de oevers, brak tegen de rotsen. Even later sneed iemand het nat van de wiek en stak de lantaarn weer aan.

De mannen werkten snel onder een koek van regen en modder en zweet. Met de dageraad zwol een wond van licht door de wolken. In het licht zagen ze wat ze voorheen niet konden zien. Langzaam maar zeker viel de bedijking weg in de stroom, hun zandzakken schoten stroomafwaarts weg.

Er klonk een plof en een straal grauw water gutste door de bedijking. Kreten stegen op en een golf van mannen holde naar de breuk. Ze versterkten hem met hun lichamen en schreeuwden: meer mannen, meer mannen. De lucht barstte en de grond trilde. Het water doorkliefde hen als papier en joeg hen door de lucht, in de modder. De rivier raasde voort en de dijk brokkelde eronder af, het water sneed door het kamp, door het bos, steeg tot een hoge gele muur, stuwde op, snel, gierend als een trein, het gebulder slokte de lucht op, een stem die als de Almachtige boven alles uitsteeg, door naar Filter en Cary en Nitta Yuma, hectare na hectare, door maïsvelden en katoenplanten; door plantagehuizen en galerijen, hout en baksteen en mortel, door de remises en kerken en emplacementen, door bos

en vallei, keien door de lucht jagend. Huizen stegen op, dobberden en sloegen toen krakend als eierschalen tegen elkaar. Woningen bloedden leeg – bureaus, badkuipen, laden, grammofoons – voor ze in elkaar stortten. De mensen klauterden op hun daken, in bomen, klampten zich aan elkaar vast. Het water spoelde hen van hun hoge wijkplaats, sleurde hen in de stroom, smeed hen tegen de wrakstukken. Opgezwollen en verdronken borrelden ze naar de oppervlakte, als ledenpoppen op de stroom, steeds dieper landinwaarts, naar Issaquena.

Toen het water kwam opzetten lag Ellis onderuit in zijn stoel, in diepe slaap gedompeld. In zijn droom hoorde hij zijn jongen om hem roepen – Pa, Pa – vanuit de diepten daverde zijn stem, eerst warm, daarna schokkerig van paniek. Steeds werd de roep helderder, feller – Pa, toe Pa – en trok hem uit het diepst van zijn dromen omhoog. Zijn ogen openden zich in het felle geraas van de wereld. De vloerplanken waren donker en gezwollen onder zijn voeten. Water borrelde door de planken omhoog. Pa. Wakker worden, pa, hoorde hij en hij zag Kleine Robert naast hem hard aan zijn flanelen hemd trekken.

Ik ben wakker, zei Ellis met hese stem. Hij kwam wankelend over-eind. Ze zagen een schommelstoel op zijn poten glijden. Het water steeg. De jongen sloeg zijn armen om zijn vaders middel en uit gewoonte legde Ellis zijn hand in de nek van de jongen.

Ga je mama halen, zei hij.

Ellis wikkelde zoveel mogelijk eten in krantenpapier en propte hun kleren in valiezen en pukkels. Snel nu, riep hij naar zijn zoon. Robert stond met zijn moeder te wachten en hield haar hand vast. Ze droeg haar smaltblauwe zondagse jurk en had een strooien hoed op haar hoofd.

Ellis liep naar haar toe.